

Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation:
A Project Ensuring the Full and Effective Participation of Indigenous Peoples in the
Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System

MATERIALES SA PAGKAT-ON

Paunsaon nga ang Lumad Maka-Preparar para sa Interbyu sa Radyo o TV

FR. FRANCIS LUCAS

Pasiuna

Radyo o TV (local og nasyonal)

Maski pa nga aduna nay kabag-ohan sa teknolohiya sama sa internet og uban pa, pero ang kadaghana ngadto pa gihapon mukuha og impormasyon sa radyo o TV. Ilabi na ang mga lumad nga limitado ang kuryente o signal nahimutang sila sa bukid o layong dapit. Tungod niini, ang radyo og TV ang pinakadako nga gigikanan sa mga impormasyon para sa mga Pilipino.

Importansya og sakop sa radyo og TV

Sa hisgutanang nga pagsibya, importante masabtan ang mamiminaw nga makab-ot niini. Samtang ang radyo og TV gasibya sa katibuk-an sa nasod, aduna pud gitawag nga local o pang-rehiyon nga istasyon sa radyo og TV. Sa nagkalain-laing lugar adunay nagkalain-laing klase sa tigpaminaw.

Kalainan sa radyo og TV

Ang usa ka dako nga kalainan sa radyo og TV mao nga imo lamang madungog ang tingog sa radyo pero kung sa

TV makita nimo og madungog ang salida. Pero kay tungod sa mga bag-ong teknolohiya, ang TV og radyo mas gakapareho na sa ilang tumong nga mapa-ambit sa kadaghanan ang mensahe o topiko.

Klase sa interbyu

Gikatakda nga interbyu

Kasagara ang mga muhimo sa interbyu ginakonsulta una ang kasayuran sa mga tawo o personahe nga lakip sa maong programa. Ilang ihatag og ipahibalo ang topiko, mga pangutana nga angayan tubagon sa maong tawo nga interbyuhon. Sa ing-ani nga pamaagi, mas komportable nga mahisgut sa programa ang mga ideya bahin sa topiko.

Ambush interbyu o kalit-kalit nga interbyu

Kini nga klase sa interbyu pinakalit-kalit o wala nakatakda ngadto sa tawo nga gina-interbyu. Kini nga pamaagi dili gahatag og pag-andam sa tawo nga gusto interbyuhon og mapugos na nuon og tubag sa pangutana. Kinahanglan nga ang gina-pangutana makatubag og direktso og sakto maski limitado ang panahon.

Mga butang nga angayan dumdomon bago o samtang gina-interbyu

Imong mamiminaw/Ang media

- Ilhon ang profile o background sa imong tigpaminaw og ang institusyon nga magpadayag sa programa. Unsa o kinsa ang ginasuportahan sa istasyon?
- Unsa kaha ang perspektibo, panghuna-huna o tubag ang ilang gusto makuha sa imo?
- Mangutana kung kanus-a ipaggawas ang programa, lakip na ang kahibalo kung kinsa ang mamiminaw og mangutana.
- Dapat tun-an ang pamaagi sa sinultihan labaw na sa mga mamiminaw og ang mga kasinatian nila bahin sa topiko.

Imong mensahe

- Unsa ang imong tumong og gusto makab-ot sa interbyu? Unsa ang gusto nimo nga pamalandungan sa mga mamiminaw pag-uli nila sa ilang mga balay?
- Ang mensahe dapat dunay pagpukaw sa mga panghunahuna sa mga gapaminaw og interesado kini sa ilaha.
- Ang panglantaw sa pamatasan kinahanglan ipalabaw nga makatabang sa katawhan.

Imong organisasyon o institusyon

- Kinahanglan kahibaloan ang tumong sa imong organisasyon. Ipadayag kung unsa ang kalihokan sa grupo og ang kalainan niini sa uban nga mga grupo.
- Importante kung unsa ang mahimo nga reaksyon sa kadaghanan bahin sa imong organisasyon o grupo.
- Maghatag og bago nga perspektibo o panghuna-huna.

Sa imong kaugalingon

- Dapat nasayran kung unsa ang mga butang nga angayan og dili buhaton.
- Bantayan ang mga lihok og sinultihan. Dapat kalmado samtang gahimo sa interbyu.
- Importante nga klaro ang pagpa-ambit sa panghuna-huna o perspektibo sa imong kaugalingon og grupo.

Unsa ang ekspektasyon sa istasyon sa TV og radyo

Ang mga istasyon sa TV og radyo naka-aircon busa kinahanglan kung ikaw mainterbyu ngadto andam ka sa katugnaw sa opisina.

Ang mga istasyon sa radyo, ang mga gina-interbyu anaa sulod sa kwarto kung asa ikaw nga gina-interbyu nakalingkod sa atubangan sa tigbalita og dunay mikropono sa imong atubangan.

Ang mga istasyon sa TV, adunay gamay nga sala-sala og bangko kung diin naa ang mga camera. Kinahanglan nga mapamilyar ka sa gikahimutangan sa mga gamit sulod sa kwarto. Ang mikropono nakasabit sa sanina og nakatago.

Mga tambag kun pinakalit-kalit nga interbyu

Ang pinakalit-kalit nga interbyu ginahimo para istoryahan ang kasamtangan nga panghitabo sa katilingban o nasod. Ikaw ang gi-interbyu kay tungod sa imong talagsaon nga perspektibo o kasinatian o eksperto sa maong topiko.

Apan kung ikaw dili pamilyar sa maong topiko, o sa tanaw nimo kini makahatag og kadaot kung imong ipadayag mas maayo nga imo kining balibaran.

Mga pamaagi sa interbyu

On-the-record o naka-record nga hisgutan: Kini nga mga sinultihan o mga impormasyon nga nakalap sa gi-interbyu nga pwede magamit sa tigbalita.

Off-the-record o wala naka-record nga hisgutan: Pwede kini isugyot sa tigbalita nga ang impormasyon nga ihatag dili ilakip sa balita kun dili imong gibahin kaniya para masabtan og ayo ang konteksto sa hisgutan.

For-background: Kini sabotan kauban sa tigbalita nga pwede isulat ang imong gisulti, imong posisyon sa organisasyon pero dili ilakip ang imong pangalan og uban pa nga detalye.

For deep background: Kini imong gitugutan ang tigbalita nga masulat ang imong gisulti, pero walay lakip ang impormasyon mahitungod sa imo. Kumbaga wala mailhi kinsa ang nagsulti. □

Kini nga materyales sa pagtuon gihimo ni Fr. Francis Lucas para sa proyekto nga “*Recognizing the Indigenous Communities behind the Conservation of Nature: A Project Pursuing the Full and Effective Participation of Indigenous Communities in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System.*” (Pag-ila sa lumadnong komunidad nga nagpanalipod sa pagreserbar sa kinaiyan: Proyekto ng aga-awhag sa epektibo nga pag-apil sa lumadnong komunidad sa pag-implementar sa E-NIPAS.) Kini nga proyekto gi-ubanan sa ANGOC, Bukluran og PAFID, ug gisuportahan sa Sudden Opportunity Grant Facility of VOICE, usa ka inisyatibo sa Netherlands Ministry of Foreign Affairs gibuhat uban sa OXFAM Novib og Hivos.

Ang mga gipahigayon nga panghuna-huna o komento sa maong material wala galakip sa panghuna-huna o komento gikan sa VOICE, Netherlands Ministry of Foreign Affairs, OXFAM Novib og Hivos.

Citation

Lucas, F. (2020). *Paunsaon nga ang Lumad Maka-Preparar para sa Interbyu sa Radyo o TV*. ANGOC, BUKLURAN, PAFID, and VOICE. [Learning material prepared for the project, Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation].

The Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC) a regional association of national and regional networks of civil society organizations (CSOs) in Asia actively engaged in promoting food sovereignty, land rights and agrarian reform, sustainable agriculture, participatory governance, and rural development. ANGOC member networks and partners work in 10 Asian countries together with some 3,000 CSOs and community-based organizations (CBOs). ANGOC actively engages in joint field programs and policy discussions with national governments, intergovernmental organizations (IGOs), and international financial institutions (IFIs).

33 Mapagsanguni Street, Sikatuna Village, Diliman, Quezon City 1101 Philippines
Tel: +63-2 8351 0581 | Fax: +63-2 8351 0011
Email: angoc@angoc.org | Website: www.angoc.org

The formation of Bukluran Para sa Pangangalaga ng Kalikasan ng Pilipinas (BUKLURAN, Inc.) or the Philippine Indigenous Peoples Community Conserved Territories and Areas Consortium (Philippine ICCA Consortium) is a nationwide network of community membership-based indigenous people’s organizations (IPOs) of all ethnographic types. It is premised on bringing together indigenous peoples who assert and utilize traditional governance to protect community-conserved areas. Common to its members is the shared view that indigenous peoples’ survival depends on the protection of valuable knowledge systems and the ancestral lands on which we thrive and persist. Our community-conserved areas can become the ultimate driving force in the conservation of biodiversity when our rights to our land and resources are respected and recognized.

Our main purpose is to carry out and realize the full recognition and respect for the rights, governance and self-management of our ancestral lands.

c/o PAFID: 71 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines
Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406

Philippine Association for Intercultural Development, Inc. (PAFID) is a social development organization which has been assisting Philippine indigenous communities to secure or recover traditional lands and waters since 1967. It forms institutional partnerships with indigenous communities to secure legal ownership over ancestral domains and to shape government policy over indigenous peoples’ issues. PAFID works exclusively with the indigenous peoples’ sector, specifically upon written or signed requests for assistance from indigenous communities or their representatives. PAFID envisions indigenous communities as responsible stewards of their resources.

71 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines
Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406
Email: pafid@skybroadband.com.ph, pafid@yahoo.com | Website: www.pafid.org.ph